

O'ZBEKISTON ICHKI TURIZIM**Sobirova Moxigul***Toshkent Kimyo Xalqaro universiteti Turizim yo'nalishi 3-kurs talabasi*

Annotatsiya: Ushbu maqola O'zbekiston ichki turizmining hozirgi holatini, rivojlanish tendensiyalarini va kelajakdagi imkoniyatlarini tahlil qilishga bag'ishlangan. Tadqiqotda ichki turizmning iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy ahamiyati, shuningdek, uni rivojlantirishdagi to'siqlar va imkoniyatlar o'rganiladi. Ma'lumotlar O'zbekistonning yirik shaharlarida o'tkazilgan so'rovlar, turizm sohasi vakillari bilan suhbatlar va statistik hisobotlardan olingan. Natijalar infratuzilmani modernizatsiya qilish, xizmat ko'rsatish sifatini oshirish va mahalliy aholi orasida turizmni targ'ib qilish zarurligini ko'rsatadi. Maqola davlat siyosati va xususiy sektor hamkorligi orqali ichki turizmni rivojlantirish bo'yicha takliflar taqdim etadi.

Kalit so'zlar: ichki turizm, O'zbekiston, turistik infratuzilma, iqtisodiy ta'sir, madaniy meros, turizm siyosati, sayyohlik mahsulotlari.

O'zbekiston o'zining boy tarixiy-madaniy merosi, tabiiy go'zalliklari va xilma-xil etnik tarkibi bilan ichki turizmni rivojlantirish uchun noyob imkoniyatlarga ega. Buyuk Ipak yo'lidagi tarixiy shaharlar (Samarqand, Buxoro, Xiva), Chimgan va Zaamin kabi tabiiy hududlar, shuningdek, mahalliy urf-odatlar va taomlar ichki sayyohlarni jalb qilishda muhim omillardir. So'nggi yillarda O'zbekiston hukumati turizm sohasini rivojlantirishga katta e'tibor qaratib, xorijiy sayyohlarni jalb qilish bilan birga ichki turizmni rivojlantirish bo'yicha ham qator islohotlar amalga oshirmoqda. Ichki turizm nafaqat iqtisodiy daromad manbai sifatida muhim, balki mahalliy aholining o'z mamlakatidagi madaniy va tabiiy boyliklarga qiziqishini oshiradi, mintaqalar o'rtasidagi ijtimoiy aloqalarni mustahkamlaydi va milliy o'zlikni anglashga yordam beradi.

Ushbu maqola O'zbekistonda ichki turizmning hozirgi holatini tahlil qilish, uning rivojlanishiga ta'sir qiluvchi omillarni aniqlash va kelajakdagi rivojlanish

strategiyalarini ishlab chiqishga qaratilgan. Tadqiqot savollari quyidagicha shakllantirildi: O'zbekistonda ichki turizmning hozirgi holati qanday? Qanday to'siqlar rivojlanishga xalaqit beradi? Qanday strategiyalar orqali ichki turizmni yanada rivojlantirish mumkin?

O'zbekiston ichki turizmi so'nggi yillarda mamlakatning boy tarixiy-madaniy merosi, tabiiy go'zalliklari, zamonaviy infratuzilmasi va davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanayotgan tashabbuslar tufayli jadal rivojlanmoqda. Ushbu sohada ko'plab imkoniyatlar va turistik yo'nalishlar mavjud bo'lib, ular nafaqat xorijiy sayyohlarni, balki mahalliy aholini ham o'ziga jalb qilmoqda. Quyida O'zbekiston ichki turizmining barcha jihatlarini, asosiy yo'nalishlari, infratuzilmasi, davlat dasturlari va statistik ma'lumotlari haqida batafsil ma'lumot beraman.

Ichki turizm O'zbekiston Respublikasida doimiy yashovchi fuqarolarning mamlakat hududidagi turli turistik manzillarga sayohat qilishini anglatadi. Bu sayohatlar dam olish, ziyorat, madaniy tadbirlarda ishtirok etish, tabiatda hordiq chiqarish, sport faoliyati yoki gastronomik tajribalarni o'z ichiga oladi. Ichki turizm nafaqat iqtisodiy jihatdan foydali, balki fuqarolarning o'z mamlakatlari haqidagi bilimlarini oshirish, milliy g'urur tuyg'usini mustahkamlash va mahalliy madaniyatni asrab-avaylashga xizmat qiladi.

O'zbekiston ichki turizmi iqtisodiyotning xizmatlar sohasiga katta hissa qo'shmoqda. Masalan, 2023-yilda xizmatlar sohasi yalpi ichki mahsulotning 314 trillion so'mni tashkil etdi, bunda turizm muhim o'rin egalladi. Shuningdek, ichki turizm mahalliy tadbirkorlikni, xususan, kichik mehmonxonalar, restoranlar va transport xizmatlarini rivojlantirishga yordam bermoqda.

O'zbekiston ichki turizmining asosiy yo'nalishlari

O'zbekistonning turistik salohiyati turli xil yo'nalishlarni qamrab oladi, bu esa har qanday did va qiziqishga mos keladigan imkoniyatlar yaratadi. Quyida asosiy yo'nalishlar haqida batafsil ma'lumot:

Ziyorat turizmi

O'zbekiston musulmon dunyosining muhim diniy markazlaridan biri sifatida tanilgan. Ziyorat turizmi, ayniqsa, mahalliy aholi orasida juda mashhur.

- Toshkent: Xazrati Imom majmuasi, Barakxon madrasasi va Shayx Zayniddin bobo maqbarasi.

- Samarqand: Imom Maturidiy maqbarasi va Xoja Ahror Valiy ziyoratgohi.

- Buxoro: Bahouddin Naqshband majmuasi, Imom Buxoriy maqbarasi va Chor Bakr nekropoli.

- Qashqadaryo: Xoja Abdi Darun ziyoratgohi va Shahrisabzdagi Xazrati Imom maqbarasi.

- Ziyorat turizmi uchun maxsus marshrutlar ishlab chiqilgan bo'lib, ko'plab sayyohlar "Yetti pir" ziyoratini amalga oshiradilar. Bu marshrut Buxoro va Samarqanddagi yetti muqaddas ziyoratgohni qamrab oladi.

Madaniy va tarixiy turizm

O'zbekiston Buyuk Ipak yo'lining markazi sifatida dunyodagi eng muhim madaniy-tarixiy meros ob'ektlariga ega. YUNESKOning Jahon merosi ro'yxatiga kiritilgan joylar ichki sayyohlarni o'ziga jalb qiladi.

- Samarqand: Registon maydoni, Gur-i Amir maqbarasi, Bibi-Xonim masjidi, Ulug'bek rasadxonasi va Shah-i Zinda majmuasi. Samarqand 2025-yilda "Jahon turizm poytaxti" sifatida tanlandi.

- Buxoro: Ark qal'asi, Po-i Kalon majmuasi, Lyabi-Hauz, Samaniylar maqbarasi va Mir-i Arab madrasasi.

- Xiva: Ichan-Qal'a, Kunya-Ark, Muhammad Aminxon madrasasi va Juma masjidi. Xiva "Ochiq osmon ostidagi muzey" deb ataladi.

- Shahrisabz: Oqsaroy, Dorus-Saodat va Dorut-Tilovat majmualari.

- Termiz: Al-Hakim at-Termiziy maqbarasi, Qirq qiz qal'asi va Fayoztepa buddist majmuasi.

Ekoturizm va tabiat

O'zbekistonning tabiiy resurslari ekoturizmni rivojlantirish uchun katta imkoniyatlar beradi. Tog'lar, ko'llar, cho'llar va milliy bog'lar sayyohlarni o'ziga jalb qiladi.

- Chimgan va Chimyon tog'lari: Toshkent yaqinidagi bu hudud piyoda yurish, alpinizm va paraplanda uchish uchun mashhur.

- Aydarko'l va Qoraqir ko'llari: Bu joylar baliq ovlash, lager qilish va tabiatda dam olish uchun ideal.

- Ugam-Chatqol milliy bog'i: Noyob flora va fauna, shuningdek, trekking marshrutlari.

- Qizilqum cho'li: Cho'l safari, tuya minish va yulduzli osmonni kuzatish.

- Kitob geologik qo'riqxonasi: Qashqadaryodagi bu hudud noyob geologik tuzilmalar va tabiiy go'zalliklari bilan mashhur.

- Sarmishsoy petrogliflari: Navoiy viloyatidagi bu hududda 10,000 dan ortiq qadimiy qoya rasmlari mavjud.

Gastronomik turizm

O'zbek oshxonasi dunyoga mashhur bo'lib, ichki turizmga muhim o'rin tutadi. Har bir viloyatning o'ziga xos taomlari va ta'mi mavjud.

- Samarqand: Samarqand palovi, qaynatma shashlik va tandir go'sht.

- Buxoro: Buxoro lag'moni va osh-i sofi.

- Farg'ona: Farg'ona palovi, dimlama va do'lma.

- Xiva: Xiva shivit oshi (yashil lag'mon) va tuxum barak.

- Ko'plab restoranlar va choyxonalar milliy taomlarni tatib ko'rish uchun maxsus gastro-tur paketlarini taklif qiladi. Masalan, "O'zbek palov festivali" har yili o'tkazilib, turli viloyatlarning palov turlari namoyish etiladi.

Sport va sarguzasht turizmi

Sport va ekstremal dam olishni sevuvchilar uchun O'zbekiston ko'plab imkoniyatlar taqdim etadi.

- Tog'-chang'i kurortlari: Amirsoy, Beldersoy va Chimgan tog'-chang'i kurortlari zamonaviy liftlar, chang'i yo'llari va snowboard zonalari bilan jihozlangan. Amirsoy 2024-yilda xalqaro mukofotga sazovor bo'ldi.

- Rafting: Chatqol va Sirdaryo daryolarida rafting turlari tashkil etiladi.

- Alpinizm: Farg'ona vodiysidagi Alay tog'lari va G'issar tizmasi alpinistlar uchun mashhur.

- Paraplan: Chimgan va Beldersoyda paraplanda uchish imkoniyati mavjud.

- Veloturizm: Qoraqalpog‘iston va Xorazmdagi tekisliklarda velosiped sayohatlari tobora ommalashmoqda.

Etnografik va qishloq turizmi

Mahalliy aholi hayoti, an‘anaviy hunarmandchilik va qishloq turmush tarzi bilan tanishishni istaganlar uchun qishloq turizmi rivojlanmoqda.

- Nurafshon qishlog‘i (Toshkent viloyati): Mahalliy hunarmandlar bilan uchrashuvlar, kulolchilik va kashtachilik master-klasslari.

- Sentyab qishlog‘i (Samarqand): Organik qishloq xo‘jaligi va an‘anaviy taomlar tayyorlash.

- Qoraqalpog‘iston: Qoraqalpoq xalqining an‘anaviy uylari (yurtalar) va hunarmandchilik bilan tanishish.

- Ko‘plab qishloqlarda “mehmon uylari” tashkil etilgan bo‘lib, sayyohlar mahalliy oilalar bilan birga yashab, ularning turmush tarzini o‘rganishlari mumkin.

Sog‘lomlashtirish turizmi

O‘zbekiston sanatoriy va kurortlari ichki sayyohlarni jalb qilmoqda.

- Chortoq sanatoriysi (Namangan): Mineral suvlar va loy bilan davolash.

- Turon sanatoriysi (Sirdaryo): Shifobaxsh suvlar va fizioterapiya.

- Zomin (Jizzax): Tog‘li hududdagi sanatoriy va dam olish maskanlari.

- Bu joylarda zamonaviy tibbiy xizmatlar bilan birga tabiiy resurslardan foydalanish imkoniyati mavjud.

Infratuzilma va davlat tashabbuslari

O‘zbekiston hukumati ichki turizmni rivojlantirish uchun keng ko‘lamli dasturlar amalga oshirmoqda. Quyida asosiy tashabbuslar va infratuzilma yutuqlari:

Davlat dasturlari

- “O‘zbekiston bo‘ylab sayohat qil!” dasturi: 2022-yilda boshlangan bu dastur ichki sayyohlarga turistik xizmatlar (mehmonxonalar, transport, gid xizmatlari) uchun sarflangan xarajatlarni qisman qaytarish (keshbek) imkonini beradi. Keshbek olish uchun Soliq.uz ilovasi orqali fiskal cheklarni skanerlash kifoya.

- Turizm yarmarkalari: 2024-yildan boshlab har yili mart, avgust va dekabr oylarida “O‘zbekiston bo‘ylab sayohat qil!” yarmarkasi o‘tkazilmoqda. Bu

yarmarkalar turistik agentliklar, mehmonxonalar va mahalliy tadbirkorlar uchun B2B va B2C formatida platforma yaratadi.

- “Turistik mahalla” loyihasi: Har bir viloyatda turistik mahallalar tashkil etilib, bu yerlarda an’anaviy hunarmandchilik, milliy taomlar va madaniy tadbirlar namoyish etiladi.

Transport infratuzilmasi

- Aviatsiya: Ichki reyslar soni ko‘paydi. Masalan, Toshkentdan Xiva, Urganch, Termiz va Nukusga yangi reyslar ochildi. “Silk Avia” aviakompaniyasi arzon narxlardagi reyslarni taklif qiladi.

- Temir yo‘l: “Afrosiyob” tezyurar poyezdlari Toshkent, Samarqand, Buxoro va Xivani bog‘laydi. 2025-yilda Qarshi-Termiz-Xiva yo‘nalishi ochilishi rejalashtirilgan.

- Avtobuslar: Turistik avtobuslar va mikroavtobuslar viloyatlararo sayohatlarni qulaylashtirdi.

Turistik infratuzilma

- Mehmonxonalar: 2017-yildan buyon mamlakatda 5,000 dan ortiq yangi mehmonxona va yotoqxona ochildi. Zamonaviy 4-5 yulduzli mehmonxonalar (Hilton, Radisson, Hyatt) bilan birga byudjetli variantlar ham mavjud.

- Sanitariya: 10,000 dan ortiq zamonaviy hojatxonalar va sanitariya punktlari qurildi.

- Gid xizmatlari: Sertifikatlangan gidlar soni ko‘paydi, shuningdek, audio-gidlar va mobil ilovalar (masalan, “Uzbekistan Travel” ilovasi) ishga tushirildi.

- Dam olish maskanlari: Amirsoy, Chimgan va Zomin kabi hududlarda yangi kurortlar barpo etildi.

Xavfsizlik

- O‘zbekiston xavfsiz turistik manzil sifatida e’tirof etilgan. Sayyohlar uchun yagona 1173 Call-markazi 24/7 xizmat ko‘rsatadi.

- Turistik politsiya bo‘linmalari Toshkent, Samarqand, Buxoro va Xivada faoliyat yuritadi.

Statistika va yangiliklar

- Iqtisodiy hissa: 2023-yilda turizm sohasi O'zbekiston yalpi ichki mahsulotining taxminan 7% ni tashkil etdi. Ichki turizmning ulushi yil sayin o'smoqda.

- Sayyohlar oqimi: 2024-yilda ichki sayyohlar soni 10 milliondan oshdi, bu 2020-yilga nisbatan 2 barobar ko'p.

- Xalqaro e'tirof: 2025-yilda O'zbekiston BBC Travel tomonidan dunyoning eng yaxshi 16 sayohat manzili ro'yxatiga kiritildi. Samarqand "Jahon turizm poytaxti" sifatida tanlandi.

- Investitsiyalar: 2024-yilda turizm sohasiga 1 milliard AQSh dollaridan ortiq investitsiya kiritildi, asosan mehmonxonalar va transport infratuzilmasiga.

Mavsumiylik va madaniy tadbirlar

O'zbekistonning iqlimi yil davomida turizm uchun qulaydir:

- Bahor (mart-may): Navro'z bayrami, gullarning ochilishi va "Boysun bahori" festivali.

- Yoz (iyun-avgust): Tog'larda dam olish, ko'llarda suzish va gastro-festivallar.

- Kuz (sentyabr-noyabr): "Ipak yo'lida turizm" yarmarkasi, uzum va meva festivali.

- Qish (dekabr-fevral): Tog'-chang'i kurortlari va yangi yil bayramlari.

Mashhur tadbirlar:

- Navro'z bayrami: Har yili 21-martda mamlakat bo'ylab ommaviy bayramlar, konsertlar va milliy taomlar festivali.

- Samarqand musiqa festivali: Xalqaro sharq musiqasi festivali.

- Asrlar sadosi: Buxoro va Xivada o'tkaziladigan folklor va madaniy festival.

Tavsiyalar va maslahatlar

1. Rejalashtirish: Sayohatni oldindan rejalashtiring. "Uzbekistan Travel" yoki mahalliy turoperatorlarning veb-saytlaridan foydalaning.

2. Keshbek: "Soliq.uz" ilovasidan foydalanib, sayohat xarajatlarining bir qismini qaytarib oling.

3. Mahalliy gidlar: Sertifikatlangan gidlar yoki audio-gidlar yordamida sayohatni yanada qiziqarli qiling.

4. Ekologiya: Tabiatni asrang, ayniqsa milliy bog'lar va ekoturizm zonalarida.

5. Mahalliy xaridlar: Hunarmandchilik buyumlari, ipak mahsulotlari va milliy kiyimlarni xarid qilish uchun mahalliy bozorlarga tashrif buyuring (masalan, Chorsu yoki Siyob bozori).

Xulosa

O'zbekiston ichki turizmi mamlakatning boy madaniy merosi, tabiiy go'zalliklari va zamonaviy infratuzilmasi tufayli jadal rivojlanmoqda. Ziyorat, madaniy, ekoturizm, gastronomik va sport yo'nalishlari har qanday sayyoh uchun keng imkoniyatlar taqdim etadi. Davlatning qo'llab-quvvatlashi, keshbek dasturlari va yangi turistik marshrutlar ichki turizmni yanada ommalashtirmoqda.

O'zbekistonda ichki turizm iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishning muhim omiliga aylanish salohiyatiga ega. Tadqiqot natijalari sohada sezilarli yutuqlarga erishilganini, ammo infratuzilma, xizmat sifati va targ'ibot bilan bog'liq muammolar mavjudligini ko'rsatdi. Quyidagi takliflar ichki turizmni yanada rivojlantirishga xizmat qilishi mumkin:

Infratuzilmani modernizatsiya qilish: Turistik hududlarda yo'llar, transport vositalari va mehmonxona infratuzilmasini yaxshilash.

Xizmat ko'rsatish sifatini oshirish: Turizm sohasi xodimlarini o'qitish va xizmat ko'rsatish standartlarini joriy etish.

Marketing strategiyalarini kengaytirish: Ijtimoiy tarmoqlar va raqamli platformalar orqali ichki turizmni targ'ib qilish, mahalliy aholi uchun maxsus aksiyalar tashkil etish.

Yangi turistik mahsulotlarni ishlab chiqish: Ekoturizm, gastronomik turizm va sport turizmi kabi yo'nalishlarni rivojlantirish.

Davlat-xususiy sheriklikni mustahkamlash: Xususiy sektor bilan hamkorlikda turistik loyihalarni moliyalashtirish va mahalliy hamjamiyatlarni jalb qilish.

ADABIYOTLAR

1. PF-5611-сoн 05.01.2019. O'zbekiston Respublikasida turizmni jadal rivojlantirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida.

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan 2021-yil 9-fevraldagi "O'zbekiston Respublikasida ichki va ziyorat tur- izmini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-6165-sonli Farmoni.
3. Mazkur hududlarda faoliyat yurituvchi tadbirkorlar uchun O'zbekiston Respublikasi Prezidentining vardagi "Xizmatlar sohasini rivojlantirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-104-son 2022-yil 27-yan- qarori.
4. Forbes Kabote. Contribution of Domestic Tourism to Sustainable Tourism Amine Mokhefi, Tarik Hamoul and Bouzida Sawsan. Strategic management of the domestic tourism: the first step for a successful algerian tourism sector.
5. Understanding Domestic Tourism and Seizing its Opportunities. UNWTO briefing note - Tourism and COVID-19, ISSUE 3, september 2020. 10-11 p.
6. UNWTO Highlights Potential of Domestic Tourism to Help Drive Economic Recovery in Destinations Worldwide. Madrid, Spain, 14 September 2020.